

Hemşirelerin profesyonel değer algısının yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine etkisi

Azize AYDEMİR^a

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı hemşirelerin profesyonel değerler algılarının yaşlı ayrımcılığı tutumları üzerine etkisinin belirlenmesidir. **Yöntem:** Araştırmaya bir üniversite hastanesinde çalışan 207 (%98.1) hemşire katılmıştır. Verilerin toplanmasında “Hemşireleri Tanıtıcı Form”, “Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği (HPDÖ)” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” kullanılmıştır. Verilerin analizinde parametrik ve non-parametrik testler yapılmıştır. Araştırmanın hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumu bağımlı değişkeni ile profesyonel değer algısı bağımsız değişkeni arasındaki ilişki Pearson korelasyon, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. **Bulgular:** Hemşirelerin YATÖ toplam puanı (82.28±9.12) yaşlı ayrımcılığı tutumunun olumlu yönde yüksek olduğunu ve HPTÖ toplam puanı (123.42±19.97) profesyonel değer algılarının yüksek olduğunu göstermektedir. YATÖ alt boyutlarından yaşlı Yaşamını Sınırlama (32.93±4.26) alanında ve HPDÖ alt boyutlarından İnsan Onuru (44.43±7.23) alanında hemşirelerin en yüksek toplam puana sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca hemşirelerin profesyonel değer algısı ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu ($r=0.147$; $p=0.035>0.05$) bulunmuştur. Hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumu değişkeninin %2.1’inin hemşirelerin profesyonel değer algıları ile açıklandığı tespit edilmiştir. **Sonuç:** Hemşirelerin mesleki değer algısı ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasındaki ilişki zayıftır. Hemşirelerin yüksek insan onuru ve sorumluluk değer algısına sahip olmaları, yaşlı ayrımcılığı tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, profesyonellik, yaşlı, yaşlı ayrımcılığı

The effect of nurses' perception of professional values on their ageism attitudes

ABSTRACT

Objective: This study aims to determine the effect of nurses' perception of professional values on their ageism attitudes. **Methods:** The research sample consisted of 207 (98.1%) nurses working in a university hospital. Data were collected using the Nurse Information Form, the Nurses' Professional Values Scale (NPVS), and the Ageism Attitude Scale (AAS). Parametric and non-parametric tests were performed to analyze the data. The relationship between the dependent variable of ageism attitudes of nurses and the independent variable of the perception of professional values was tested with the Pearson correlation, and the effect was tested with the regression analysis. **Results:** The total AAS score of the nurses (82.28±9.12) indicates that they had a high positive ageism attitude, and the total NPVS score of the nurses (123.42±19.97) shows that their perception of professional values was high. It was found that the nurses had the highest total score in the factor of restricting life of the elderly (32.93±4.26) in the AAS and in the factor of human dignity (44.43±7.23) in the NPVS. In addition, a weak positive relationship was found between nurses' perceptions of professional values and ageism attitude ($r=0.147$; $p=0.035>0.05$). It was revealed that nurses' professional value perceptions account for 2.1% of their ageism attitude. **Conclusion:** The relationship between nurses' perception of professional values and ageism attitude is weak. Nurses have high human dignity and sense of responsibility, which affects their ageism attitudes positively.

Keywords: Nurse, professionalism, elderly, ageism

Geliş Tarihi: 09.02.2022

Kabul Tarihi: 19.03.2022

^a Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat, Türkiye, e-posta:azize.aydemir@yobu.edu.tr ORCID: 0000-0002-4751-7088

Sorumlu Yazar/Correspondence: Azize Aydemir e-posta:azize.aydemir@yobu.edu.tr azizeaydemir@hotmail.com

Atıf: Aydemir A. Hemşirelerin profesyonel değer algısının yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine etkisi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*. 2022;4(1):183-189.

Citation: Aydemir A. The effect of nurses' perception of professional values on their ageism attitudes. *Journal of Health and Life Science* 2022;4(1):183-189.

GİRİŞ

Bilimsel gelişmeler, yaşam kalitesini artırırken tıbbi teknolojinin gelişimine katkı sağlamış buna bağlı olarak ortalama yaşam süresi uzamıştır. Türkiye’de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının 2023 yılında %10.2’ye çıkacağı ön görülmektedir.¹ Yaşlı yetişkin popülasyonundaki artış ile birlikte, sağlık kurumları geriatrik bakımda bilimsel göstergeler ışığında daha kaliteli hizmet sunma çabasına girmiştir. Dolayısıyla sağlık kurumlarında kaliteli hizmet arayışı, son yıllarda sağlık profesyonellerinin yaşlı ayrımcılığı tutumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik araştırmaların yapılmasını teşvik etmektedir.²⁻¹⁵

Bir toplumun yaşlı ayrımcılığı tutumunun olumlu veya olumsuz olması yaşlı yetişkinlerin yaşam kalitesini ve algısını etkilemektedir.^{3,5,7} Yaşlı ayrımcılığı; bir kişiye sadece yaşı nedeniyle gösterilen farklı tavır, önyargı, davranış ve benzeri olumsuz eylemlerdir.¹ Sağlık kurumlarında sağlık profesyonelleri yaşlı yetişkin bireyi yeterince önemsemeyerek, diğer yaş gruplarına hizmet vermeyi tercih ederek, bilgi verirken açıklayıcı ifadeler kullanmayarak ve yaşlı yetişkin hastaların bakımını ihmal ederek ayrımcılık yapabilmektedir.¹

Sağlık kurumlarında hemşireler hasta bireyler ile uzun süre etkileşim içinde aktif role sahiptir.¹⁶ Yaşam süresinin uzaması evde veya hastanede hemşirelik bakımına ihtiyaç duyan yaşlı yetişkin sayısını arttırmıştır. Sağlıkta kaliteli hizmet sunma çabası geriatrik bakım sağlayıcı olarak hemşirelerin mesleki sorumluluklarını artırmış ve mesleki standartların belirlenerek kaliteli bakım verilmesinde profesyonelleşme sürecini zorunlu hale getirmiştir.^{2,3,16-18}

Profesyonel hemşireler mesleki yaşantıları sırasında insan onuru, sorumluluk, harekete geçme, güvenlik ve otonomi konularında daha duyarlı davranış eğilimine sahiptir.¹⁹ Profesyonel değerler doğrultusunda çalışan hemşirelerin tüm hasta gruplarında olduğu gibi geriatrik hastalara da güvenli ve kaliteli bakım sağlayacağı bir gerçektir. Profesyonelliğin kapsamını, yüksek düzeyde eğitim almış olmak, yapılan işin önemini kavrayabilmek, etik ilkeler doğrultusunda hizmet sunmak, sorumluluk almak, karar verme becerisi kazanmak ve örgütsel kültürü geliştirmek oluşturur.^{16,20} Bu nedenle profesyonel hemşirelik değerlerine sahip hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumunun olumlu yönde olması beklenir.

Hemşirelik mesleğinde profesyonel değerler, temel eğitim programları sırasında öğrenilmeye başlanmakta ve çalışma yaşamı ile birlikte bu değerler gelişmeye devam etmektedir.^{16,21} Profesyonellik düzeyi arttıkça yaşlı ayrımcılığı

tutumunun olumlu yönde değişmesi beklenir, böylece geriatrik hastaların verilen hizmetten memnuniyet düzeyi de artmış olacaktır. Ancak yazılı basın incelendiğinde yaşlı ayrımcılığı tutumuna hemşirelerin profesyonel değer algılarının etkisinin olup olmadığı konu edinmiş herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu durum ise hemşirelerin profesyonel değer algılarının yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaya ilham kaynağı olmuştur. Araştırma sonuçlarının, mesleki profesyonelleşme sürecini teşvik etmesi, yaşlı yetişkin bireylerin bakım kalitesinin artırması, geriatrik bakımda ileriye dönük iyileştirme çalışmalarına yol göstermesi ve yazılı basına katkı sağlaması anlamında önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Soruları

- Hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerinin profesyonel değer algısına ve yaşlı ayrımcılığı tutumlarına etkisi var mıdır?
- Hemşirelerin profesyonel değer algısı ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasında bir ilişki var mıdır?
- Hemşirelerin profesyonel değer algısının yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın amacı

Araştırma 01 Ağustos-01 Eylül 2020 tarihleri arasında Anadolu’da bir üniversite hastanesinin kliniklerinde çalışan hemşirelerin profesyonel değer algısının yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine etkisini değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı nitelikte kesitsel bir araştırma olarak yapılmıştır.

Araştırma Örneklemi

Araştırma Anadolu’da bir üniversite hastanesinin kliniklerinde çalışan hemşireler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem seçimi yapılmamış olup, tüm hemşirelerin araştırmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda kurum izni alan araştırmacı tüm hemşireler ile gündüz mesai bitiminde (08:00-16:00) veya gece mesaisi (16:00-08:00) başlamadan önce dinlenme odalarında hemşireler ile yüz yüze görüşerek araştırma hakkında bilgi vermiş ve gönüllü olur formunu onaylatmıştır. Ardından katılımcılardan anket formunu doldurmaları istenmiş, bir anket formu ortalama 13-18 dakikada cevaplanmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarih aralığında sağlık kurumunda 211 hemşire çalışmakta olup, 4 (%1.9) hemşirenin izinli (yıllık izin, doğum izni, ölüm izni vb.) olmasından dolayı araştırma örnekleminin %98.1 (207)’ine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Hemşireleri Tanıtıcı Form: Araştırmacının yazılı basın doğrultusunda geliştirmiş olduğu bu form hemşirelerin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu gibi sosyo-demografik ve çalışma özelliklerine ilişkin 11 sorudan oluşmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ): Vefikuluçay tarafından 2008 yılında geliştirilmiş olan ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.80 bulunmuştur. Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipte “5= tamamen katılıyorum”, “4= katılıyorum”, “3= kararsızım”, “2= katılmıyorum”, “1= kesinlikle katılmıyorum” şeklinde puanlanmıştır.⁵ Olumsuz ifadelerin bulunduğu tutumları ifade eden maddeler (1,3,5,10,11,12,14,15,16,17,18,19,21,22) için tam tersi bir puanlama yapılmaktadır. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en yüksek puan “115”, en düşük puan “23” dür. Olumsuz veya olumlu tutum değerlerine sahip olma, ölçekten alınabilecek en yüksek puan olan 115’in orta değerine göre yapılmaktadır. Orta değer altında kalan puanlar olumsuz, orta değer üstünde olan puanlar ise olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumu olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin üç alt boyutu vardır. Bunlar; “Yaşlı Yaşamını Sınırlama” alt boyut (1,5,12,14,17,19,21,22,23 nolu maddeler) ve bu boyuttan alınabilecek en yüksek puan 45, en düşük puan ise 9’dur. “Olumlu Ayrımcılık” alt boyuttan (2,4,6,7,8,9,13,20 nolu maddeler) alınabilecek en yüksek puan 40, en düşük puan ise 8’dir. “Olumsuz Ayrımcılık” alt boyutu (3,10,11,15,16,18 nolu maddeler) ve bu alandan alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük puan ise 6’dır.⁵ Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.70 olarak bulunmuştur.

Ölçekte olumlu tutum maddeleri: 2,4,6,7,8,9,13,20,23; olumsuz tutum maddeleri: 1,3,5,10,11,12,14,15,16,17,18,19,21,22’dir.

Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği (HPDÖ): Darlene Weis ve Mary Jane Schank tarafından 2000 yılında geliştirilen “Nurses’ Professional Values Scale” 44 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır ve ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması Orak ve Alpar tarafından 2012 yılında yapılmıştır.¹⁹ HPDÖ’nün 44 maddelik halinin hemşirelerin etik kurallara bakış açısını, 31 maddeye indirgenmiş halinin ise hemşirelerin profesyonel değerlerini incelemede kullanılabileceği bildirilmiştir.¹⁹ Hemşirelerin profesyonel değerlerinin incelendiği bu çalışmada HPD Ölçeği’nin 31 maddeye indirgenmiş hali kullanılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları İnsan Onuru (madde 13,14, 15,24,25,26,27,28,29,30,31), Sorumluluk (madde 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12), Harekete Geçme (madde 4,

16,17,18,23), Güvenlik (madde 1,2,3,5), Otonomi (madde 19,20,21,22) oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipindedir ve skor; son derece önemli: 5, çok önemli: 4, önemli: 3, biraz önemli: 2, önemli değil: 1, değerleri ile tanımlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 31, en yüksek puan ise 155’tir. Puanın yüksek olması hemşirelerin profesyonel değer algısının arttığını göstermekte olup bu durum profesyonel değerlere verilen önemin büyüklüğüne işaret etmektedir.¹⁹ Ölçeğin Cronbach’s alpha katsayısı değerinin 0.95 olduğu bildirilmiştir. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.96 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi SPSS 20.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Hemşirelerin sosyo demografik özellikleri ile ölçeklerden alınan puanların tanımlayıcı istatistikleri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Niceliksel verilerin dağılımlarının incelenmesi amacıyla Kolmogorov–Smirnov testi uygulanmış. İki grup karşılaştırılmasında normal dağılıma sahip cinsiyet, yaşlı ile yaşama özelliklerinin HPDÖ ve YATÖ’den alınan puanlar ile karşılaştırılmasında t testi, normal dağılım göstermeyen medeni durum, çocuğu olma ve eğitim düzeyi özelliklerinin HPDÖ ve YATÖ’den alınan puanlar ile karşılaştırılmasında ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. İki grup fazla grupların tanımlandığı yaş, çalışma yılı ve çalışılan klinik özelliklerin HPDÖ ve YATÖ’den alınan puanlar ile karşılaştırılması (One-Way) Anova testi yapılmıştır. Araştırmada hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumu bağımlı değişkeni ile profesyonel değer algısı bağımsız değişkeni arasındaki ilişki Pearson korelasyon, etki ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkileri $r=0.00-0.30$ aralığında zayıf, $r=0.31-0.49$ aralığında orta, $r=0.50-0.69$ aralığında güçlü ve $r=0.70-1.00$ aralığında çok güçlü bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.²² Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma Etik İzni

Araştırmanın etik incelemesini Yozgat Bozok Üniversitesi Klinik Araştırma Etik Kurulu yapmış ve 2017-KEAK-189_2020.07.22_06 nolu onay kararı verilmiştir. Araştırma Helsinki Deklarasyonu’na uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmasına yapan araştırmacılardan gerekli izinler ve değerlendirmelere ilişkin çözümler sağlanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları; tek bir sağlık kurumunda çalışan hemşirelerin araştırmaya dahil edilmesi ve ilde bulunan diğer sağlık kurumlarında çalışan hemşirelerin görüşlerinin araştırmaya yansıtılamamasıdır. Ayrıca konu ile ilgili yeterli çalışmanın olmaması, tartışma bölümünü sınırlandırmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların %67.1'i kadın, %52.7'si 26-35 yaş aralığında, %52.2'si bekar, %52.2'si 1-4 yıl arası çalışma deneyimine sahip, %61.4'ü çocuk sahibi değil, %79.2'si yaşlı bir bireyle yaşamamakta,

%63.3'ü üniversite mezunu, %76.3'ü vardiya usulü ve %36.8'i cerrahi kliniklerde çalışmaktadır. Ayrıca hemşirelerin sosyo-demografik ve çalışma yaşamına ilişkin özelliklerin profesyonel değerler algıları ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarını etkilemediği bulunmuştur ($p>0,05$) (Tablo 1).

Hemşirelerin YATÖ'den aldıkları toplam puan 82.28 ± 9.12 'dir ve en yüksek alt boyut puanını yaşlı yaşamını sınırlandırma (32.93 ± 4.26) alanından almışlardır. Yine hemşirelerin HPDÖ'den aldıkları toplam puan 123.42 ± 19.97 'dir ve en yüksek alt boyut puanını insan onuru (44.43 ± 7.23) alanından almışlardır (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelerin tanımlayıcı özelliklerine göre YATÖ ve HPDÖ puanlarının dağılımı

	Özellikler	n (%)	HPDÖ Ort $\pm$ SD	Test	YATÖ Ort $\pm$ SD	Test
Cinsiyet	Kadın	139 (67.1)	123.12 $\pm$ 20.80	$t=-0.309$	82.53 $\pm$ 8.81	$t=0.573$
	Erkek	68 (32.9)	124.03 $\pm$ 18.31	$p=0.758$	81.76 $\pm$ 9.76	$p=0.567$
Yaş	18-25 yaş	79 (38.2)	121.62 $\pm$ 19.61	$F=0.724$	82.82 $\pm$ 10.05	$F=0.529$
	26-35 yaş	109 (52.7)	124.05 $\pm$ 20.55	$p=0.486$	81.68 $\pm$ 8.32	$p=0.590$
	36-45 yaş	19 (9.1)	127.26 $\pm$ 18.26		83.47 $\pm$ 9.64	
Medeni Durum	Evli	99 (47.8)	123.32 $\pm$ 21.00	$Z=-0.117$	81.95 $\pm$ 9.54	$Z=-0.663$
	Bekar	108 (52.2)	123.50 $\pm$ 19.08	$p=0.907$	82.58 $\pm$ 8.74	$p=0.508$
Çalışma Yılı	1-4 yıl	108 (52.2)	124.32 $\pm$ 20.30	$F=0.470$	81.75 $\pm$ 9.66	$F=1.922$
	5-10 yıl	58 (28.0)	121.26 $\pm$ 19.42	$p=0.626$	84.20 $\pm$ 9.25	$p=0.149$
	11-16 yıl	41 (19.8)	124.07 $\pm$ 20.13		80.95 $\pm$ 6.97	
Çocuğu olma	Evet	80 (38.6)	124.49 $\pm$ 20.01	$Z=-0.614$	82.20 $\pm$ 9.07	$Z=-0.030$
	Hayır	127 (61.4)	122.74 $\pm$ 20.00	$p=0.539$	82.33 $\pm$ 9.18	$p=0.976$
Yaşlı ile yaşama	Evet	43 (20.8)	125.81 $\pm$ 18.47	$t=0.884$	81.60 $\pm$ 7.78	$t=-0.549$
	Hayır	164 (79.2)	122.79 $\pm$ 20.36	$p=0.378$	82.46 $\pm$ 9.45	$p=0.584$
Eğitim Düzeyi	Lise	76 (36.7)	120.76 $\pm$ 19.09	$Z=-1.529$	81.97 $\pm$ 8.89	$Z=-0.204$
	Üniversite	131 (63.3)	124.95 $\pm$ 20.38	$p=0.126$	82.46 $\pm$ 9.28	$p=0.839$
Çalışma Şekli	Gece/Gündüz	49 (23.7)	125.14 $\pm$ 22.37	$t=0.692$	82.87 $\pm$ 8.70	$t=0.519$
	Vardiya	158 (76.3)	122.88 $\pm$ 19.21	$p=0.490$	82.10 $\pm$ 9.26	$p=0.604$
Çalışılan servis	Cerrahi birimler	76 (36.8)	127.78 $\pm$ 18.93		81.09 $\pm$ 8.95	
	Dahili birimler	50 (24.1)	119.76 $\pm$ 19.84	$F=2117$	83.84 $\pm$ 8.02	$F=0.927$
	Poliklinik/Ameliyathane	41 (19.8)	120.44 $\pm$ 17.92	$p=0.09$	82.53 $\pm$ 9.31	$p=0.428$
	Yoğun Bakım	40 (19.3)	122.75 $\pm$ 23.03		82.35 $\pm$ 10.46	

YATÖ: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği HPDÖ: Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği

Tablo 2. Hemşirelerin YATÖ, HPDÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanlar

YATÖ alt boyutlar	Min-Maks	Ortalama $\pm$ SD
Yaşamını sınırlama	22-41	32.93 $\pm$ 4.26
Olumlu ayrımcılık	12-40	28.54 $\pm$ 5.43
Olumsuz ayrımcılık	6-28	18.12 $\pm$ 3.58
YATÖ toplam	56-105	82.28 $\pm$ 9.12
HPDÖ alt boyutlar		
İnsan Onuru	26-55	44.43 $\pm$ 7.23
Sorumluluk	11-35	27.29 $\pm$ 5.03
Harekete Geçme	9-25	19.83 $\pm$ 3.68
Güvenlik	5-20	15.95 $\pm$ 2.79
Otonomi	8-20	15.92 $\pm$ 3.15
HPDÖ toplam	74-155	123.42 $\pm$ 19.97

YATÖ: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği-HPDÖ: Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği

Yapılan korelasyon analizi ile hemşirelerin profesyonel değerler algısı ile yaşlı ayrımcılığı tutumu

arasında zayıf bir ilişki olduğu ($r=0.147$; $p=0.035>0.05$) tespit edilmiştir. Buna göre hemşirelerin profesyonel değerlere verdikleri önemin artması, yaşlı ayrımcılığı tutumlarını az olmakla birlikte pozitif yönde artmaktadır. Hemşirelerin profesyonellik düzeyleri alt boyutları olan insan onuru ve sorumluluk ile yaşlı ayrımcılığı tutuma arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu ($r=0.142$, $p=0.041>0.05$; $r=0.152$, $p=0.028>0.05$) ve hemşirelerin profesyonellik düzeyi alt boyutu otonomi ile yaşlı ayrımcılığı tutumu alt boyutu yaşamı sınırlandırma arasında zayıf bir ilişki olduğu ($r=0.143$; $p=0.040>0.05$) bulunmuştur. Buna göre hemşirelerin insan onuru ve sorumluluk değerleri arttıkça yaşlı ayrımcılığı tutumunun az da olsa olumlu yönde arttığı

ve hemşirelerin otonomi değeri arttıkça yaşlı yaşamını sınırlandırma tutumlarının arttığı söylenebilir (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin profesyonel değer algıları ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasındaki ilişki

		Yaşamı Sınırlama	Olumlu Ayrımcılık	Olumsuz Ayrımcılık	YATÖ Toplam
İnsan Onuru	r	0.122	0.097	0.034	0.142*
	p	0.080	0.165	0.630	0.041
Sorumluluk	r	0.134	0.071	0.069	0.152*
	p	0.054	0.308	0.327	0.028
Harekete Geçme	r	0.120	0.021	0.051	0.105
	p	0.085	0.767	0.470	0.134
Güvenlik	r	0.078	0.087	0.026	0.124
	p	0.265	0.211	0.706	0.075
Otonomi	r	0.143*	0.031	0.062	0.127
	p	0.040	0.654	0.376	0.068
HPDÖ	r	0.134	0.074	0.052	0.147*
Toplam	p	0.055	0.290	0.455	0.035

YATÖ: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği-HPDÖ: Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği, *Anlamlılık derecesi <0.05

Tablo 4. Hemşirelerin profesyonel değerler algılarının yaşlı ayrımcılığı tutumuna etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız değişken	β	Std. hata	(β)	t	p	R	R^2	F	P
YATÖ	HPDÖ	0.003	0.001	0.147	2.122	0.000	0.147	0.021	4.502	0.035

YATÖ: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği-HPDÖ: Hemşirelerin Profesyonel Değerler Ölçeği

Yaşlı ayrımcılığı alt boyut değişkenleri kullanılarak hemşirelerin profesyonellik alt boyutu ilişkisinin yordanması amacıyla çoklu değişkenli doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Hemşirelerin yaşlı yaşamını sınırlandırma, yaşlı ayrımcılığı olumlu ve yaşlı ayrımcılığı olumsuz tutumları ile insan onuru, sorumluluk, harekete geçme, güvenlik ve otonomi profesyonel değerleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan regresyon analizlerinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır (sırası ile değerler $F=1.459$ ve $p=0.227>0.05$; $F=1.617$ ve $p=0.187>0.05$; $F=1.074$ ve $p=0.361>0.05$; $F=0.830$ ve $p=0.479>0.05$; $F=0.830$ ve $p=0.479>0.05$).

TARTIŞMA

Profesyonel hemşireler mesleki yaşantıları sırasında insan onuru, sorumluluk, harekete geçme, güvenlik ve otonomi konularında daha duyarlı davranış eğilimine sahiptir. Hemşireler mesleki anlamda profesyonelleştikçe sağlık kurumlarında sunulan bakım hizmetinin kalitesi artmaktadır. Böylece geriyatrik hastaların daha profesyonel ellerden güvenli ve kaliteli bakım almaları mümkün olacaktır. Yapılan çalışmada hemşirelerin HPDÖ ve YATÖ toplam puan ve ölçek alt boyutlarından aldıkları puanlar ortalamadan üstündedir. Bu da hemşirelerin hem profesyonel değer algısının yüksek olduğunu hem de olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumuna sahip olduklarını göstermektedir. Bu durumun hemşirelerin profesyonel değer algılarının özellikle insan onuru değer algılarının yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olduğu için kurulan regresyon modeli anlamlıdır. İlişkinin yordanmasına ilişkin yapılan regresyon analiz sonuçlarına göre: Hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Modelin açıklama gücü olarak ifade edilen R^2 değeri= 0.021 olarak hesaplanmıştır ($R=0.147$; $R^2=0.021$; $p=0.035<0.05$). Bu değer hemşirelerin yaşlı ayrımcılığı tutumu değişkeninin %2.1'inin hemşirelerin profesyonel değer algıları ile açıklandığını göstermektedir. Regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişkenin Beta katsayısı= 0.147 'dir ($p<0.05$). Buna göre profesyonel değerler $p<0.05$ olduğu için, yaşlı ayrımcılığı tutumu üzerine anlamlı bir etkiye sahiptir (Tablo 4).

Literatürde HPDÖ ve ölçek alt boyutlarından alınan puanların orta üstü ve yüksek olarak bildirilmiş olması araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.^{16,20,22-29} Yine YATÖ kullanılarak yapılmış çoğu çalışmada hemşirelerin, hemşirelik öğrencilerinin ve sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu olması bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.^{4,6-8,30} Hemşirelik mesleğinin humanistik, koruyucu, altüstistik yapısının araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Sunulan çalışmanın aksine hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumunun olumsuz yönde olduğunu bildiren araştırmalar da vardır.^{5,9-11}

Hemşirelerin çalışma yılı arttıkça profesyonel değer algısının azaldığını ve eğitim durumu arttıkça profesyonellik algısının arttığını,²³ kadın hemşirelerin profesyonel değer algısının diğer gruba göre daha yüksek olduğunu,^{20,25,29} genç ve bekar hemşirelerin profesyonel değer algılarının daha yüksek olduğunu,¹² eğitim düzeyinin hemşirelerin profesyonel değer algıları üzerine etkili bir faktör olduğunu,^{16,26,29} profesyonel değer düzeyinin cinsiyetle, medeni durumla, en son bitirilen okulla anlamlı ilişkisinin olduğunu,^{28,19} bildiren araştırmalar vardır. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek hemşirelerin daha olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumuna sahip olduklarına,^{6,13,14} dikkat çekilmektedir.

Literatürde belirtilenin aksine yapılan çalışmada hemşirelerin sosyo demografik özelliklerinin profesyonel değer algısı ile yaşlı ayrımcılığı tutumuna etkisinin olmadığı bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarını destekleyen araştırma sonuçları da

vardır.^{2,15,22,26,30} Lisans eğitimi sırasında eğitimcilerin yaşlı yetişkinlere saygıyı, yardım severliği, korumacılığı, sorumluluk sahibi olmayı, insan onuruna duyarlı davranışları destekleyici ve empati yeteneğinin geliştirilmesine yönelik eğitim anlayışının bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Hemşirelerin profesyonel değer algısı ile yaşlı ayrımcılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulunmaması araştırma sonuçlarının tartışılmasını kısıtlamıştır. Araştırmada hemşirelerin insan onuru ve sorumluluk değer algıları arttıkça olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. İnsan onuruna duyulan saygı yaşlı ayrımcılığını olumlu etkilemek ile birlikte sorumluluk bilincine sahip hemşirelerin tüm hasta gruplarında olduğu gibi yaşlı yetişkinlerin bakımında da özenli davrandıklarını düşündürmektedir.

Hemşirelerin otonomi değer algısı arttıkça yaşlı yaşamını sınırlandırma tutumlarının artış göstermesi yaşlı yetişkinlere karşı daha korumacı davranış eğiliminde olmaları ile ilişkilendirilebilir. Bu sonuç otonomi değer algısındaki artışa bağlı olarak hemşirelerin yaşlı yetişkinleri koruyucu kararlar aldıkları ve uyguladıkları anlamına gelmektedir. Ayrıca hemşirelerin profesyonel değer algılarının artması, yaşlı ayrımcılığı tutumunu az da olsa olumlu yönde arttırmaktadır. Bu sonuç toplumun örf ve adetleri ile şekillenmiş kültürel yapısından kaynaklanmaktadır. Bu geleneksel yapı her koşulda yaşlı yetişkinlere saygı ve sevgiyi öğütler. Bu nedenle araştırmadan elde edilen hemşirelerin profesyonellik değer algısındaki artışın yaşlı ayrımcılığı üzerine zayıf bir etkiye sahip olması yönündeki sonuç şaşırtıcı değildir.

SONUÇ

Profesyonelleşme hemşirelik mesleğinin her alanında hizmet kalitesine olumlu katkılar sağlayacaktır. Hemşirelerin profesyonellik düzeyi ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasında zayıf olmakla birlikte bir ilişkinin olması profesyonellik değer algısının artması ile yaşlı ayrımcılığının pozitif yönde etkilendiğini göstermektedir. Yine araştırmada sosyo-demografik ve çalışma özelliklerinden bağımsız olarak çoğunluğu lisans mezunlarından oluşan hemşirelerin hemşirelikte profesyonel değer algısının yüksek ve yaşlı ayrımcılığı tutumunun olumlu olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla hemşirelik meslek mensuplarının en az lisans düzeyinde eğitime sahip olması profesyonel değerlere verilen önemi artırmanın yanında, geriatrik hasta bakım kalitesini de arttıracaktır. Bu anlamda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve sağlık kurumlarında çalışan hemşirelerin en az lisans düzeyinde eğitime sahip olması önerilir. Lise mezunu olup hemşire olarak görev yapanların ise eğitim düzeylerini arttırmaları için teşvik edilmeleri tavsiye edilir. Böylece profesyonel değerlere önem veren hemşire sayısındaki artışa bağlı

olarak hasta bakımının kalitesi yükselecek ve bu durum geriatrik hastaları da olumlu yönde etkileyecektir.

Yazar Katkıları

Çalışma fikri/tasarımı: AA

Veri toplama: AA

*Veri analizi ve yorumlama:*AA

Literatür tarama: AA

*Makalenin yazımı:*AA

Eleştirel inceleme: AA

*Son onay ve sorumluluk:*AA

Teşekkür: Yazar bu araştırma için gönüllü olan üniversitesi hastanesinde çalışan tüm hemşirelere teşekkür etmektedir.

Çıkar çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

KAYNAKLAR

1. Koç A, Öztaş D, Uysal N, Demircan Z, Erdem Ö, Sarı E. Thoughts and attitudes of clinical nurses on elderly people. *Ankara Medical Journal*. 2018;18(4):500-7.
2. Kıssal A, Okan F. Tokat ilinde aile sağlığı merkezi sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Turkish Journal of Family Practice/Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*. 2018;22(4):202-12.
3. Arun Ö, Pamuk D. Kurumsal bakım sektöründe ageizm: Yaşlı bakım personelinin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının nedenleri ve müdahale önerileri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*. 2014;4(2):19-33.
4. Aydemir A, Esenkaya D. Evaluation of ageism attitudes of healthcare practitioners working in a university hospital. *Geriatik Bilimler Dergisi*. 2020;3(1):3-10.
5. Vefikulucay D, Terzioğlu F. Development and psychometric evaluation of Ageism Attitude Scale among the university students. *Türk Geriatri Dergisi*. 2011;14(3):259-68.
6. Bulut E, Cilingir D. Attitudes of surgical nurses towards the elderly. *Turkish Journal of Geriatrics/Türk Geriatri Dergisi*. 2016;19(4):253-59.
7. Naldan ME, Kara D, Soyalp C, Gürol A. Yoğun bakım ünitelerinde çalışan sağlık personelinin yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının değerlendirilmesi. *Bakırköy Tıp Dergisi*. 2018;14(1):8-16.
8. Ünşar S, Erol Ö, Kurt S, Türüng F, Dinlegör Sekmen I, Sak C ve ark. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2015;4(2): 61-67.
9. Frost J, Ranse K. Assessing ageist behaviours in undergraduate nursing students using the Relating to Older People Evaluation (ROPE) survey. *Australasian Journal on Ageing*. 2015;35(1):58-61.

10. Köse G, Ayhan H, Taştan S, İyigün E, Hatipoğlu S, Açıkkel CH. Determination of the attitudes of students from different de- partment in the field on health on the discrimination against the elders. *Gülhane Tıp Dergisi*. 2015;57(2):145-51.
11. Luo B, Zhou K, Jin EJ, Newman A, Liang J. Ageism among college students: a comparative study between U.S. and China. *Journal of Cross Cultural Gerontology*. 2013;28:49-63.
12. Öz M, Özyürek P. Cerrahi hemşirelerinin profesyonel değer algıları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Journal of Health and Nursing Management*. 2018;5(2):113-22.
13. Furlan JC, Craven BC, Ritchie R, Coukos L, Fehlings MG. Attitudes towards the older patients with spinal cord injury among registered nurses: a cross-sectional observational study. *Spinal Cord*. 2009;47(9):674-80.
14. Coffey A, Whitehead N. Healthcare assistants' attitudes towards older people and their knowledge about ageing: Alice Coffey and Noreen Whitehead's statistical analysis following a survey of staff shows the importance of training on the quality of care older people receive. *Nurs Older People*. 2015;27(1):24-30.
15. Aydın L, Yönt GH, Bayat E, Günay B. Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hemşirelik E-Dergisi*. 2015;3(1):10-18.
16. Esenkaya D, Aydemir A. The effect of nurses' professional nursing value perception on elderly patient care. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*. 2020;6(29):1211-21.
17. Adıgüzel O, Tanrıverdi H, Özkan DS. Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2011;9(2):235-60.
18. Köse A. Sağlığın dönüşümünde hemşire insan gücü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;9(3): 300-6.
19. Orak NŞ, Ecevit Alpar Ş. Hemşirelerin Profesyonel Değerleri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Clinical and Experimental Health Sciences*. 2012;2(5):22-31.
20. Karadağlı F. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değer algıları ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016;9(2):81-91.
21. Karadaş A, Kaynak S, Duran S, Ergün S. Hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin değerlendirilmesi: Balıkesir örneği. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3):74-80.
22. Tavşancıl E. Measuring attitudes and data analysis with SPSS. 3. Baskı. Ankara: Nobel, 2006.
23. Dikmen Y, Yönder M, Yorgun S, Yıldırım Usta Y, Umur S, Aytekin A. Hemşirelerin profesyonel tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17(3):158-64.
24. Erkus G, Dinc L. Turkish nurses' perceptions of professional values. *Journal of Professional Nursing*. 2018;34(3): 226-32.
25. Geckil E, Ege E, Akin B, ve ark. Turkish version of the revised nursing professional values scale: validity and reliability assessment. *Japan Journal of Nursing Science*. 2012;9:195-200.
26. Kaya A, Kantek F. Perception of professional values of nurse managers and influencing factors. *Journal of Health and Nursing Management*. 2016;3(1):18-25.
27. Poorchangizi B, Farokhzadian J, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Borhani F. The importance of professional values from clinical nurses' perspective in hospitals of a medical university in Iran. *BMC Medical Ethics*. 2017;18(20):1-7.
28. Tanrıverdi H. Hemşirelerin profesyonel değerleri ile örgütsel vatandaşlık davranış düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;5(13):1183-204.
29. Zengin M, Yayan EH, Yıldırım N, Akın E, Avşar Ö, Mamiş E. Pediatri hemşirelerinin profesyonel değerlerinin profesyonel tutumlarına etkisi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2018;5(3):316-23.
30. Polat Ü, Karadağ A, Ülger Z, Demir N. Nurses' and physicians' perceptions of older people and attitudes towards older people: Ageism in a hospital in Turkey. *Contemporary Nurse*. 2015;48(1):88-97.